

CRIZA DE ELITE*

„*Hominem, Domine, non habemus!*”¹ – scria vicarul Năsăudului, Ioan Para, în epistola din 1791 adresată episcopului unit Dărăbant din Oradea, definind astfel tragedia românilor transilvăneni din acel timp. Se crease, adică, prin preoții culți de atunci (mulți dintre protopopi studiaseră la Viena, Târnavia, Agra, etc.), o mișcare de emancipare națională; se ajunsese la frățească înțelegere cu clerul ortodox, pentru o acțiune unitară; întreaga provincie era pregătită să pășească într-o singură cadență pentru atingerea nobilului scop; lipsea însă conducerea care să marcheze tactul.

Iată că ritmul istoriei ne-a adus într-o situație similară cu cea zugrăvită acum un secol și jumătate de vicarul Para. Căci dacă opresiunea comunistă e tragedia de azi a României, lipsa de elite amenință să fie tragedia ei de mâine. Masele poporului, reprezentând un mare capital de forță, le avem și mâine. Dar această forță are nevoie de dreaptă conducere. Cum ne prezentăm noi, azi, în acest sector? Ajunge să aruncăm o privire în jur, la emigranții din țările vecine nouă, spre a ne da seama că suntem printre cei mai săraci. Noi n-am avut în emigrație mase de intelectuali și n-am putut înființa universități, așa cum au făcut balticii la Pineberg și ucrainenii la München. Oamenii noștri cu pregătire superioară și suflet mare au rămas, aproape toți, în țară. Ne mângâiem

* *Îndreptar*, anul I, nr. 1, decembrie 1950, pp. 1 și 2.

¹ *Doamne, nu avem om*. Expresia trimite la *Evanghelia după Ioan* 5, 7: „Doamne, nu am om ca să mă arunce în scaldătoare, când se tulbură apa”.

cu puținii intelectuali rămași, sau scăpați peste hotare, risipiți acum prin toate țările pământului. (E adevărat, în câteva domenii de activitate spirituală avem chiar corifei). La aceștia se adaugă câteva zeci de studenți, împrăștiați pe la diferite universități din Vestul Europei. Acesta este tot tezaurul nostru! Mult prea puțin pentru o națiune ca a noastră și pentru organizarea unui stat modern.

Ce e de făcut? Ce cale ne rămâne deschisă? Una singură: adâncirea în studiu și în trăire superioară ca, dacă numărul intelectualilor nu e mare, să sporească cel puțin calitatea. La o diplomă, în țară ori în străinătate, am ajuns mulți dintre noi. Diploma, însă, nu e un indiciu că putem să umblăm pe culmile științei; diploma e un indiciu, foarte relativ, de capacitate. Ca să putem ține pasul cu timpul, ca să putem fi – mâine – de folos, trebuie să muncim neîntrerupt. Căci nu e nimic mai apăsător decât să vezi pe cineva *ex plenitudine ignorantiae*² dând soluții la orice problemă.

Acumularea științei nu e, însă, de ajuns pentru a te numi, într-adevăr, intelectual. Cunoștințele – chiar sistematizate – sunt instrumente utile, însă ele trebuie să stea în serviciul valorilor lăuntrice. Cui îi lipsesc acestea nu poate fi numit pe drept cuvânt intelectual, chiar dacă mintea i-ar fi fântână de știință.

Viața intelectualului e stăpânită neîncetat de spiritul de jertfă. Intelectualul nu-și mai aparține sieși. Pe el îl caracterizează – cum spune Ortega y Gasset – „necesitatea lăuntrică de a-și aținti privirea spre o normă superioară, obiectivă, în serviciul căreia se pune de bunăvoie”. Pentru Gasset, omul ales se deosebește de omul de rând tocmai prin aceea că primul e exigent cu el însuși, pe când al doilea e mulțumit cu ceea ce este. Omul de elită

² În deplină necunoaștere, în totală necunoștință de cauză.

se recunoaște din exigențele față de el însuși; din obligații, nu din drepturi.

Timpul acesta de exil să fie pentru noi toți un timp de confruntare, de severă revizuire a conștiinței. Chiar dacă am muncit până acum gândindu-ne la ce așteaptă neamul de la noi – de la privilegiul libertății noastre – nu vom putea niciodată spune că ne-am ostenit prea mult. Căci în proporție cu lipsurile de acasă, cresc și obligațiile noastre.

Deci, cine-i sfânt, să se mai sfințească! Cine-i intelectual, să se mai desăvârșească! Căci numai așa putem nutri speranța că neamul, văzându-ne pregătiți, în ora critică va exclama cu bucurie: *Domine, homine habemus!*³

³ *Doamne, avem om!*